

ONTWERPBESLUIT MARKIEZAAT

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Het besluit tot aanwijzing van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Markiezaatsmeer** van 28 november 1989 (J.897372, Stcrt. 1989, nr. 236) wordt gewijzigd.
2. De nota van toelichting, voor zover van toepassing op de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, wordt ingetrokken.
3. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid van Richtlijn 79/409/EEG: Lepelaar, Kleine Zwaan, Brandgans, Kluut en Strandplevier.
4. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is verder aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid van Richtlijn 79/409/EEG: Fuut, Georde fuut, Aalscholver, Grauwe Gans, Bergeend, Smient, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Meerkoet, Bontbekplevier, Zilverplevier, Kanoet, Bonte strandloper, Zwarte ruiter en Dodaars.
5. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. De wijziging van het in artikel 1 bedoelde besluit gaat vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Markiezaat**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in het provinciehuis van de betreffende

provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Markiezaat bij de wijziging van besluit J.897372 bij de aanwijzing van Markiezaatsmeer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt de nota van toelichting die behoort tot de aanwijzing van de gelijknamige beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Deze wijziging heeft in elk geval betrekking op de vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen hetgeen is gebaseerd op toepassing van de criteria, die zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000¹. Dit gebied betreft het Natura2000-gebied Markiezaat, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Vogelrichtlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke inmiddels is komen te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 28 november 1989 onder de naam “Markiezaatsmeer” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3009015. Het besluit J.897372 is door middel van dit besluit gewijzigd.

Dit Vogelrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Markiezaat (landelijk gebiedsnummer 127). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten². In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de

---

¹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing

² Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd Natuurmonument Markiezaatsmeer-Zuid is aangewezen op 20 september 1982 (NLB/GS/GA-52397, Stcrt. 1982, nr. 228).

Het Staatsnatuurmonument Markiezaatsmeer-Zuid is aangewezen op 14 oktober 1985 (NMF/N-3564, Stcrt. 1985, nr. 221).

Het Natura2000-gebied Markiezaat ligt in de provincies Noord-Brabant en Zeeland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Bergen op Zoom, Reimerswaal en Woensdrecht.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Markiezaat vindt zijn oorsprong in de Sint-Felixvloed van 1530, die resulteerde in een landschap dat de naam “Verdronken land van het Markiezaat van Bergen op Zoom” kreeg. Nadat het in 1868 van het Kreekrak werd afgesloten, was het onderdeel van het getijdengebied van de Oosterschelde. Door de aanleg van de Markiezaatkade (en de Oesterdam) werd het daarvan in maart 1983 gescheiden. Daarna werd het gebied verder gecompartmenteerd door aanleg van de Bergse Plaat (1984) en de Binnenschelde (1988). Het overgebleven Markiezaatsmeer verzoette geleidelijk in de loop van enkele jaren. Het peil kan op natuurlijke wijze fluctueren.

Het gebied bestaat uit voormalige getijdengeulen en -kreeken, slikken, schorren en hogere gronden met jonge stuifduintjes. Het Markiezaatsmeer ligt op de natuurlijke overgang van het Holocene getijdenlandschap naar het Pleistocene zandlandschap. Ten gevolge van de grote verscheidenheid aan abiotische factoren heeft zich een groot aantal vegetatietypen kunnen ontwikkelen met een voor het gehele Deltagebied uitzonderlijke soortensamenstelling. Ter plaatse van de overgang tussen de hoger gelegen zandgronden en recente zoute opslibbingen, doen zich kwelverschijnselen voor waardoor een kenmerkende vegetatie is ontstaan met soorten uit meer brakke milieus.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Markiezaat behoort tot het Natura2000-landschap ‘Noordzee, Waddenzee en Delta’.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura2000-gebied wordt in het westen begrensd door de Markiezaatkade, in het noorden door de kade bezuiden de Molenplaat, in het oosten door de Plaatvliet en de kade ten westen van de Molenplaat en in het zuiden deels door de Reimerswaalweg.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 1846 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

Het beschermd Natuurmonument Markiezaatsmeer-Zuid en het Staatsnatuurmonument Markiezaatsmeer-Zuid hebben een gezamenlijke omvang van 1842 ha en vallen in hun geheel binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogelrichtlijngebied valt.
- De aanwijzing van het Markiezaat als Vogelrichtlijngebied is indertijd (1989) gecombineerd met die van de Oosterschelde. Het gebied is wegens het overwegend zoete karakter nu beschouwd als een afzonderlijk Vogelrichtlijngebied, waarvoor middels dit besluit afzonderlijke instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en van het (voormalig) beschermd natuurmonument. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw:** elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk:** elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- **Tuinen** zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- **Verhardingen** kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooïingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd

verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.

- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De dodaars is pas eind 90-er jaren als broedvogel verschenen. De aantallen namen snel toe, tot een aantal van 30 paren in 1999. Tellingen uit latere jaren ontbreken. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio West-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Het eerste broedgeval van de lepelaar vond plaats in 1995. Het (voorlopig) hoogste aantal paren werd vastgesteld in 2002: 28 paren. De kolonie bevindt zich op de Spuitkop, een voormalige plaat die door opspuitingen in 1983 permanent boven water is komen te liggen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 2.000 paren.

Toelichting De kluut was ook voor de afsluiting in 1983 een geregelde broedvogel van de kuststrook met enkele 10-tallen paren (maximum 1979-83 40 paar). Kort na de afsluiting ontstond op de droogvallende oevers veel geschikt broedgebied waardoor de aantallen zeer sterk toenamen. Het maximum werd bereikt in 1988 met 298 paren. Door vegetatiesuccessie werden de oevers snel ongeschikt waarna de aantallen sterk terugliepen; in de periode 1999-2003 kwamen jaarlijks tussen de 4 en 65 paren tot broeden. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van

instandhouding. De sleutelpopulatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied.

A137

Bontbekplevier

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 100 paren.

Toelichting

De bontbekplevier was ook voor de afsluiting in 1983 een geregelde broedvogel van de kuststrook met enkele paren (maximum 9 paar in 1979-83). Kort na de afsluiting ontstond op de droogvallende oevers meer geschikt broedgebied waardoor de aantallen toe konden nemen tot 29 paren in 1985. Door vegetatiesuccessie worden de oevers steeds minder geschikt en liepen de aantallen geleidelijk terug tot 0 in 2002 en 2003. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Mogelijkheden voor verbetering kwaliteit leefgebied zullen wel worden onderzocht. De sleutelpopulatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied.

A138

Strandplevier

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 220 paren.

Toelichting

Ook voor de afsluiting in 1983 was de strandplevier een geregelde broedvogel van de kuststrook met een 20-tal paren (maximum 24 paar in 1979-83). Kort na de afsluiting ontstond op de droogvallende oevers meer geschikt broedgebied waardoor de aantallen toe konden nemen tot ten minste 40 paren; een niveau dat tot 1997 (46 paren) werd gehandhaafd. Door vegetatiesuccessie worden de oevers steeds minder geschikt. In de jaren 1998-2003 nam het aantal paren jaarlijks af van 24 naar 7. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Mogelijkheden voor verbetering kwaliteit leefgebied zullen wel worden onderzocht. De sleutelpopulatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd (gebaseerd op 5 jaarsgemiddelden) vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied.

4.4 Vogelrichtlijn: Niet broedvogels

A005

Fuut

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Het gebied heeft voor de fuut o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop is statistisch gezien neutraal, maar met relatief hoge aantallen rond 1990. Behoud van de huidige situatie is voldoende want de vermoedelijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding ligt niet in dit gebied.

A008

Geoorde fuut

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen geoorde futen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. Het gebied levert na

de Grevelingen de grootste bijdrage, maar is daaraan sterk ondergeschikt. Anders dan in de Grevelingen betreft het hier grotendeels lokale broedvogels (25 paar in 2003). Er is een tendens van een toename in aantallen, maar deze is niet significant door grote fluctuaties.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 680 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver o.a. een functie als slaappleats. De aantallen fluctueren en zijn recentelijk relatief hoog. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. Recent komen aantallen voor van enkele honderden vogels, deels in relatie tot de recent ontwikkelde lokale broedpopulatie (26 paar in 2003). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kleine zwaan o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren, maar zijn sinds midden jaren negentig gemiddeld aanzienlijk hoger dan in de tien jaar daarvoor. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de vermoedelijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding liggen niet in dit gebied.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 510 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans o.a. een functie als foerageergebied en slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Aantallen zijn na de afsluiting sterk toegenomen, net als in het Volkerak-Zoommeer en in veel andere gebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de brandgans o.a. een functie als foerageergebied en slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Aantallen zijn na 1990 toegenomen, waarschijnlijk door vestiging van de soort als broedvogel (365 paar in 2003). Sinds eind jaren negentig is de populatie min of meer stabiel. Behoud van de huidige

situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A048

Bergeend

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 250 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Het gebied heeft voor de bergeend o.a. een functie als foerageergebied. Net als in het Volkerak-Zoommeer is de populatie waarschijnlijk toegenomen na de afsluiting, daarna opvallend stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050

Smient

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Het gebied heeft voor de smient o.a. een functie als slaappleats en als foerageergebied. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De soort is een wintergast (hoewel recent ook broedgevallen in het Markiezaat). Aantallen zijn na de afsluiting toegenomen, maar later weer afgenomen, net als in het Volkerak-Zoommeer, waarschijnlijk in relatie tot vegetatiesuccessie (gras). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A051

Krakeend

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Het gebied heeft voor de krakeend o.a. een functie als foerageergebied. Na de afsluiting vertoonde de populatiegrootte een zeer sterke positieve reactie die niet uit de landelijke toename verklaard kan worden, net als in het Volkerak-Zoommeer. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052

Wintertaling

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Het gebied heeft voor de wintertaling o.a. een functie als foerageergebied. De populatie is sterk toegenomen na de afsluiting, daarna weer iets teruggezakt, maar met een tweede piek rond 2000, sterk herinnerend aan het verloop in het Zoommeer. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

A054

Pijlstaart

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 480 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting

Aantallen pijlstaarten zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleats. Er komen tot enkele honderden vogels voor die deels elders foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

- A056 Slobeend**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 150 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Aantallen slobenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. Na de afsluiting is de populatie toegenomen, net als in het Volkerak-Zoommeer met een piek rond 1990. In dit geval waren er ook relatief hoge aantallen in de tweede helft van de jaren negentig, daarna een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
- A125 Meerkoet**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 920 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet o.a. een functie als foerageergebied. Na de afsluiting is de populatie geleidelijk toegenomen, met een piek rond 1992-93, daarna geleidelijk bijna een even sterke afname, net als in het Volkerak-Zoommeer. Dit proces weerspiegelt mogelijk vooral de ontwikkelingen van de ondergedoken vegetatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.
- A132 Kluut**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 140 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Het gebied heeft voor de kluut o.a. een functie als foerageergebied. De aantallen vogels hebben waarschijnlijk gedeeltelijk betrekking op de lokale broedvogels, maar de beide trends wijken af, met sterke afname van de broedpopulatie na 1990, maar doorgaande toename van de niet-broedvogels tot het eind van dat decennium. Recent zijn ook de niet-broedvogel aantallen echter lager. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.
- A137 Bontbekplevier**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 360 vogels (seizoensmaximum).
 Toelichting Aantallen bontbekplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats. Delen van het gebied dienen als hoogwatervluchtplaats voor soms enkele honderden vogels die grotendeels in de Oosterschelde foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding .
- A141 Zilverplevier**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensmaximum).
 Toelichting Aantallen zilverplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats. Delen van het gebied

dienen als hoogwatervluchtplaats voor soms meer dan duizend vogels die grotendeels in de Oosterschelde foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A143 Kanoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de kanoet o.a. een functie als slaapplaats. Delen van het gebied dienen als hoogwatervluchtplaats voor soms enkele honderden vogels die grotendeels in de Oosterschelde foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende want de vermoedelijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding ligt niet in dit gebied.

A149 Bonte strandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.400 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de bonte strandloper o.a. een functie als slaapplaats. Delen van het gebied dienen als hoogwatervluchtplaats voor soms enkele duizenden vogels die grotendeels in de Oosterschelde foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A161 Zwarte ruiter

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen zwarte ruiters zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats. Het betreft een slaapplaatsfunctie/ hoogwatervluchtplaats voor soms enkele honderden vogels die grotendeels in de Oosterschelde foerageren. Het Markiezaat levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

4.5 Beschermd natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Markiezaat omvat een beschermd natuurmonument, namelijk Markiezaatsmeer-Zuid. Verder omvat het Natura2000-gebied een (voormalig) staatsnatuurmonument, genaamd Markiezaatsmeer-Zuid (zie hoofdstuk 2). Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van

rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang in het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage A).

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied "Markiezaatsmeer-Zuid", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument met het overige gedeelte van het Markiezaatsmeer één samenhangend geheel vormt;

dat het Markiezaatsmeer een belangrijk onderdeel is van de Zuidwest-Nederlandse Delta;

dat het natuurmonument bestaat uit een complex van open water, slikken en schorren, duintjes en de hoger gelegen klif;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote geomorfologische, bodemkundige, hydrologische en (micro-) klimatologische verscheidenheid;

dat zich in samenhang met en ten gevolge van deze verscheidenheid in milieuomstandigheden een groot aantal typen levengemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame tot zeer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als rust- en fourageergebied voor een groot aantal individuen van verschillende vogelsoorten;

dat het natuurmonument door de bijzondere rangschikking van afzettingen uit verschillende geologische perioden in geologisch en geomorfologisch opzicht van grote betekenis is;

dat het natuurmonument door zijn uitgestrektheid, zijn ongereptheid en zijn landschappelijke verscheidenheid uit een oogpunt van natuurschoon van groot belang is;

dat ten gevolge van de afsluiting van het Markiezaatsmeer weliswaar het milieu van het gebied zal veranderen, maar dat het niettemin van bijzondere betekenis zal blijven uit vegetatiekundig en ornithologisch oogpunt;

dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor bedoelde geologische, geomorfologische, biologische en visueel-esthetische waarden maar ook de bodemkundige en hydrologische gesteldheid, de cultuur-historische hoedanigheid en de voor de fauna noodzakelijke rust en stilte;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 21 september 1981, nr. NLB/GS/GA-47985, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Markiezaatsmeer-Zuid";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake uitgebrachte adviezen van de Natuurbeschermingsraad en de Rijks-planologische Commissie;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Markiezaatsmeer-Zuid", voor zover genoemd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Woensdrecht, sectie A, nrs. 127, 472, 483, 485 t/m 488, 501, 502, 595, 711, 712, 726, 727, 729, 730, 734, 736, 737, 836, 837, 842, 843, 848, 849, 853, 854, 957, 973 (ged.), 974 (ged.), 975 t/m 978, 980 t/m 986, 1068 (ged.), 1070, 1078, 1130, 1143 (ged.), 1144 (ged.), 1145, 1146, 1300, 1525 t/m 1528, 1553, 1554, 1594, 1595, 1621, 1622, 1711, 1712, 2008, 2034 (ged.), 2035 en 2049; sectie G, nrs. 700, 903, 904 en 1836, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN81/SN60.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Minister voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuur-
behoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

TOELICHTING

1. Inleiding

Het natuurmonument "Markiezaatsmeer-Zuid" (ca 140 ha) is gelegen in de gemeente Woensdrecht en wordt gevormd door een hoger gelegen klif, schorren en slikken met de daarbij behorende krekensystemen. Het gebied maakt deel uit van het Markiezaatsmeer.

Het Markiezaatsmeer vormt tezamen met de aangrenzende Oosterschelde een samenhangend geheel en heeft een hoge natuurwetenschappelijke waarde. Ook na de sluiting van de Markiezaatskade zal het Markiezaatsmeer van groot belang zijn om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en uit een oogpunt van natuurschoon.

Als gevolg van de afsluiting zullen de waarden van het onderhavige gebied worden bedreigd door bijvoorbeeld ontginning van de droogvallende gronden en door de invloed van de recreatie. Bescherming van deze waarden door middel van het publiekrechtelijk instrument van de Natuurbeschermingswet wordt derhalve urgent geacht.

In eerste instantie wordt thans de Natuurbeschermingswet toegepast op het onderhavige gebied "Markiezaatsmeer-Zuid". Tegelijkertijd wordt de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de staatseigendommen in het Markiezaatsmeer in voorbereiding genomen.

Over de bescherming van de terreinen en wateren die liggen binnen de door de gemeente Bergen op Zoom geplande stadslocatie vindt overleg plaats met burgemeester en wethouders van die gemeente.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geologie

De geologische betekenis wordt bepaald door de bijzondere rangschikking van afzettingen uit verschillende perioden op de geologische tijdschaal: materiaal uit het Pleistoceen treedt in het oosten van het gebied aan de oppervlakte, terwijl dit materiaal meer naar het westen toe is bedekt met afzettingen uit het Holoceen. Dit wordt nog versterkt door erosie- en sedimentatieprocessen. Het laaggelegen gedeelte van het natuurmonument behoort tot de uitgestrekte Zuidwest-Nederlandse kustvlakte, waar in het jongste geologische verleden veel zand en klei bezonk. Deze processen, die het ontstaan van op- en aanwassen tot gevolg hebben, vinden tot op heden nog plaats.

2.2. Geomorfologie

De grote geomorfologische eenheden van het natuurmonument zijn: de slikken, de schorren en de hoger gelegen klif, welke laatste de westelijke uitlopers vormen van de Brabantse Wal. Op de schorren vormen de krekens belangrijke geomorfologische elementen. Langs de krekens liggen oeverwallen met daartussen kommen. Plaatselijk wordt het schor aan de buitenzijde begrensd door een klifje. Het schorrencomplex grenst aan dijken en plaatselijk aan het pleistocene zandlandschap.

De slikken en schorren zijn geomorfologisch en bodenkundig gezien nog grotendeels ongeschonden. Van bijzonder belang in geomorfologisch opzicht zijn het meer dan 10 meter hoge klif van de Kraayenberg en de Woensdrechtse Duintjes.

De gedeeltelijk begroeide op- en aanwassen van het natuurmonument zijn in geomorfologisch opzicht van betekenis omdat zij de weerslag zijn van de langdurige sedimentatie- en erosieprocessen. Een voor dergelijke aanwaskusten bijzonder element wordt gevormd door jonge duintjes bij de zuidelijke delen van de steile flank van de Brabantse Wal.

2.3. Vegetatie en flora

Door de hiervoor geschetste geologische en geomorfologische verscheidenheid heeft zich, in samenhang met de dientengevolge aanwezige verschillen in (micro)klimaat, bodemsamenstelling en waterhuishouding, een milieu ontwikkeld dat wordt gekenmerkt door grote verscheidenheid.

Tengevolge hiervan heeft zich een groot aantal vegetatietypen kunnen ontwikkelen, waarvan een aantal zeldzaam is. De hieraan ten grondslag liggende flora munt eveneens uit door het voorkomen van minder algemene tot zeldzame soorten. Met name op de natuurlijke overgang tussen de schorren en de pleistocene zandgronden komen bijzondere vegetatietypen en plantesoorten voor. Wat betreft de soortensamenstelling van de vegetatie nemen de in het Markiezaatsmeer gelegen schorren dan ook een uitzonderlijke plaats in binnen het gehele schorrenareaal van zowel de Oosterschelde als van het gehele Deltagebied.

De vegetatiekundige opbouw van de schorren is als volgt.

Op de voortgang van slik naar schor komt een pioniervegetatie voor, gevormd door Zeekraal en Engels slijkgras. Lager treft men alleen nog Klein zee gras en soms ook Groot zee gras aan. Hoger op het schor gaat Engels slijkgras sterk domineren, waarbij op sterk slibhoudende bodems de Zeeaster opvalt door haar uitbundige groei. De hoger gelegen oeverwallen langs de kreken in deze zone zijn begroeid met vegetaties waarin Gewone zoutmelde de dominante soort is. In de hoger gelegen kommen verdwijnt Engels slijkgras voor een groot deel en bestaat de vegetatie uit Gewoon kweldergras, Schorrenzoutgras, Lamsoor, Zeeweegbree en Gewone zoutmelde. In beweide kommen gaat de eerste soort meer domineren. Op de oeverwallen treft men hier behalve Gewone zoutmelde soorten aan als Rood zwenkgras, Strandkweek en Zeealsem. Op de hoogste delen van de schorren in het oosten van het Markiezaatsmeer gaan vegetaties uit het verbond van Engels gras domineren, met onder andere Zilte rus, Engels gras, Melkkruid en Rood zwenkgras.

Door de uitzonderlijke verscheidenheid in milieuomstandigheden doen zich bij de Kraayenberg en de Woensdrechtse duintjes situaties voor, die aan dit gedeelte van het natuurmonument een betekenis geven die als zeer uitzonderlijk kan worden bestempeld. Hier worden overgangen gevormd tussen pleistocene gronden en recente zoute opslibbingen, waarbij het grensverloop een grillig karakter vertoont. Bovendien doen zich hier kwelverschijnselen vanuit de Brabantse Wal voor. De kwelplaatsen hebben een kenmerkende vegetatie met soorten uit meer brakke milieus. Belangrijke soorten uit deze zone zijn met name Zee- en Ruwe bies, Zilt torkruid, Selderij, Slanke waterbies, Zeerus, Moeraszoutgras, Aardbeiklaver en Strand- en Fraai duizendguldenkruid. Ook worden in deze zone vegetaties aangetroffen die kenmerkend zijn voor milieus met een sterk wisselend zoutgehalte, zoals Zilte schijnspurrie, Stomp kweldergras en Dunstaart. Op de Woensdrechtse duintjes gaan deze vegetaties over in soortenrijke droge graslandvegetaties met onder andere Reukgras, Veldgerst en Biggekruid. Nog hoger gaan de vegetaties over in begroeiingen met Struikheide, Zandblauwtje en Zandzegge.

In een vochtiger laagte in de duintjes komt de zeer zeldzame Stippelzegge voor.

In totaal zijn op de schorren in het Markiezaatsmeer en in de duintjes 207 soorten hogere planten waargenomen. Een belangrijk deel hiervan groeit in het onderhavige gebied. Het natuurmonument kan dan ook, wat de planten betreft, tot de soortenrijkste gebieden van Nederland worden gerekend. De soortenrijkdom is het resultaat van de hiervoor geschetste verscheidenheid in milieuomstandigheden, met inbegrip van de daarbij behorende overgangen.

2.4. Fauna

Voor de avifauna van het Markiezaatsmeer zijn de slikken en schorren, die voor een deel binnen het onderhavige natuurmonument liggen van grote betekenis.

De voor de hier voorkomende levensgemeenschappen kenmerkende dynamische omstandigheden leiden tot gunstige situaties voor in grote massa's voorkomende soorten lagere planten en dieren. Deze organismen dienen als voedselbron voor een aantal vogelsoorten. Vogels worden hier dan ook eveneens massaal aangetroffen zoals Pijlstaart, Krakeend, Bergeend, Smient en Rotgans.

Als broedgebied zijn de slikken en schorren van het Markiezaatsmeer van belang voor met name Scholeksters en Tureluurs.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument is om zijn natuurschoon van grote betekenis. De afwisseling van en de overgangen tussen de schorren en de hogere gronden van de Brabantse Wal, de krekensstelsels en de zandduintjes zijn hiervoor van wezenlijk belang. Tevens is het nog in een groot gedeelte relatief ongerepte karakter van het gebied van veel waarde. Alhoewel plaatselijk aan de beleving van een en ander afbreuk wordt gedaan, kan toch worden gesteld dat het natuurmonument ook in dit opzicht een in Nederland steeds schaarser wordend goed vertegenwoordigt.

4. Ontwikkelingen in het gebied na de afsluiting van het Markiezaatsmeer

Na de sluiting van de Markiezaatskade zal een geleidelijk proces van veranderingen op gang komen: de getijde-invloed in het Markiezaatsmeer zal belangrijk minder worden en uiteindelijk geheel wegvallen. De toepassing van de Natuurbeschermingswet is tevens van belang om een gunstige ontwikkeling van dit proces te bewerkstelligen. Er zal, indien geen voorzieningen worden getroffen om het zoutgehalte door middel van toevoer van Oosterscheldewater op peil te houden, een geleidelijke ontzilting plaatsvinden. De kans dat de schorren en de hoger gelegen gronden door zout water overspoeld worden is na de gedeeltelijke afsluiting nog maar bijzonder klein. Op deze terreinen zal de komende jaren dan ook een snelle ontzilting optreden, waardoor de vegetatie sterk van karakter zal veranderen. Na de definitieve afsluiting zullen ook de lagere schorren en het hoogste deel van de slikken droogvallen, waardoor zich daar een ontwikkeling zal voordoen die vergelijkbaar is met de ontwikkeling die zal plaats vinden op de hogere schorren.

De veranderingen in het abiotische milieu zullen een ingrijpende invloed hebben op de levensgemeenschappen in het gebied. In de toekomst zal het gebied echter in natuurwetenschappelijk opzicht en uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis blijven. De afsluiting van het Markiezaatsmeer laat de wezenlijke kenmerken wat de geologie en de geomorfologie betreft immers onverlet.

Bovendien zullen de in de levensgemeenschappen optredende veranderingen aanleiding geven tot de ontwikkeling van waardevolle nieuwe levensgemeenschappen, terwijl de met de veranderingen samenhangende processen op zichzelf in natuurwetenschappelijk opzicht eveneens van betekenis zijn, mede voor het ecologisch onderzoek.

Op de schorren zullen zich onder invloed van beweiding onder andere soortenrijke graslanden van het Glanshaververbond kunnen ontwikkelen. Waar in het voorjaar door bovengronds of ondergronds toestromend regenwater hoge waterstanden optreden, zal een vegetatie kunnen ontstaan met voor het Dotterverbond kenmerkende soorten. Op plaatsen waar nog weinig organische stof aanwezig is (op de slikken) kunnen allereerst soorten uit het Dwergbiezenverbond verschijnen. Hieruit kunnen zich later relatief zeldzame vegetaties van vochtige voedselarme duinvalleien ontwikkelen. Op plaatsen met kwel kunnen in de oeverzone onder voedselarme omstandigheden trilveenachtige vegetaties ontstaan. Zouttolerante soorten zullen onder invloed van begrazing zeer lang in het gebied aanwezig kunnen blijven. In de desbetreffende terreinen kunnen zich weidevogels vestigen. Met name voor Aalscholvers, diverse reigersoorten en grote roofvogels zal het gebied van betekenis zijn als broed- en fourageergebied.

5. Begrenzing

Het natuurmonument omvat de schorren en de hoger gelegen gronden in het zuid-oostelijk deel van het Markiezaatsmeer.

Aan de westzijde wordt het gebied begrensd door de staatseigendommen. De zuidgrens wordt gevormd door de buitenteen van de dijk rond de Hogerwaardpolder, de Caterspolder en de Prins Karelpolder. De oostgrens wordt gevormd door de buitenteen van de spoordijk van de spoorlijn Bergen op Zoom - Goes tot aan de spoorwegovergang bij de Woensdrechtse Duintjes. Daarna volgt de grens de oostelijke begrenzing van de weg door Hildernisse en wijkt bij het laag gelegen perceel Woensdrecht, sectie A, nr. 1078 daarvan in oostelijke richting af (dit perceel meenemend) en loopt over de bovenzijde van de klif van de Kraayenberg verder tot de Fianestraat. De noordgrens wordt gevormd door de buitenteen van de dijk rond de Augustapolder. Erven van boerderijen zijn buiten het natuurmonument gehouden.

6. Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige sinds jaar en dag plaatsvindende gebruik van de agrarische gronden kan normaal doorgang vinden. Een aantal handelingen (niet limitatief opgesomd in deze toelichting) is echter aan een vergunning gebonden om ongewenste ontwikkelingen in het natuurmonument, die de wezenlijke kenmerken daarvan aantasten, in samenspraak met eigenaren en pachters te kunnen voorkomen.

Voor wat betreft het gewenste beheer van het natuurmonument na de sluiting van de Markiezaatskade dient te worden gestreefd naar een samenhangende inrichting en beheer voor het gehele Markiezaatsmeer. Verwezen kan worden naar de Beheersvisie Markiezaatsmeer en het Inrichtings- en Beheersplan Korte Termijn opgesteld door een werkgroep die resulteert onder de bestuurlijke commissie Markiezaat. Verder zal ernaar gestreefd worden beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet op te stellen.

De bestaande recreatie (extensief) in de Woensdrechtse Duintjes kan worden gehandhaafd. Met het gemeentebestuur van Woensdrecht zal overlegd worden of de toegangsweg afgesloten kan worden voor gemotoriseerd verkeer en hoe het ter plaatse aanwezige afval verwijderd kan worden.

7. Vergunningen

Ingevolge artikel 12, van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat artikel 12, van de Natuurbeschermingswet, hoewel in beginsel tot eenieder gericht, in de praktijk in de eerste plaats betekenis zal hebben voor de eigenaren en gebruikers van het natuurmonument, alsmede voor de eigenaren en gebruikers van de aangrenzende gronden. Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de consultant Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer. Deze zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde voor wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- bouwen in de zin van artikel 1, van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanleggen of aanbrenge van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrenge van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrenge van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrenge of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, stranden, picknickplaatsen, aanlegplaatsen, oefenterreinen voor hondensport, vliegsport enz.;
- ontgronden en afgraven, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginnen en ploegen;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- aanbrenge van reclame-opschriften en het plaatsen van voer- of vaartuigen en werken waarop reclame-opschriften zijn aangebracht;
- beoefenen van vormen van buitensport (modelvliegtuigsport, hondensport, paardensport e.d.);
- berijden van gemotoriseerde voertuigen en bromfietsen buiten bestaande wegen, beoefenen van motorsport en houden van wedstrijden, races en crossen met motorvoertuigen en bromfietsen;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- het aanwenden van meststoffen op schorren en slikken;

- het uitrijden van meer organische mest dan voor een kwantitatief en kwalitatief goed productief gewas nodig is, alsmede het toedienen van een organische bemesting in de periode van 1 december tot en met 28 februari op de gronden, gelegen boven de schorren en slikken.

8. Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer kan worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over de handelingen als bovenbedoeld en handelingen zou zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12, van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

9. Inlichtingen

De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan.

Tevens kunt u andere, naar aanleiding van deze beschikking opgekomen vragen, aan hem voorleggen. Het kantoor van de consulent in de provincie Noord-Brabant is gevestigd te Tilburg, Postbus 1180. Het telefoonnummer is: 013-678755.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

14 oktober 1985

No. NMF/N-3564

Dir.-Gen. Landelijke
Gebieden en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Bergen op Zoom, van Woensdrecht en van Reimerswaal en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en van Zeeland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT:

Het op bijbehorende kaart SN95 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Markiezaatsmeer-Zuid", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 14 oktober 1985,

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,

Voor deze,

DE SECRETARIS--GENERAAL,

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and lines.

TOELICHTING

1. Inleiding.

Het staatsnatuurmonument "Markiezaatsmeer-Zuid" (ca. 1.700 ha.) is gelegen in de gemeenten Woensdrecht, Reimerswaal en Bergen op Zoom en bestaat uit open water, schorren en slikken met een daarbij behorend krekensysteem. Het gebied maakt deel uit van het Markiezaatsmeer, dat tezamen met de aangrenzende Oosterschelde een samenhangend geheel vormt. Ook na de sluiting van de Markiezaatskade zal het Markiezaatsmeer van groot belang zijn om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon, mits een ongestoorde ontwikkeling van de levensgemeenschappen kan plaatsvinden. Bescherming door middel van het publiekrechtelijke instrument van de Natuurbeschermingswet wordt te dien einde urgent geacht.

De particuliere eigendommen in het zuidelijk deel van het Markiezaatsmeer zijn op 20 september 1982 aangewezen als beschermd natuurmonument. De aanwijzing als staatsnatuurmonument van de staats-eigendom in het zuidelijk deel van het Markiezaatsmeer werd in de bij die beschikking behorende toelichting aangekondigd.

Over de bescherming van de overige terreinen en wateren binnen het gebied van het Markiezaatsmeer welke door Bergen op Zoom grotendeels voor stedelijke uitbreiding zijn bestemd vindt overleg plaats met Burgemeester en Wethouders van die gemeente.

2. Huidige natuurwetenschappelijke betekenis.

2.1. Bodem en reliëf.

Het staatsnatuurmonument behoort tot de uitgestrekte zuidwest-Nederlandse kustvlakte, waar getijdestromen de laatste duizenden jaren metersdikke pakketten zand en klei achterlieten en waar plaatselijk ook veenvorming plaatsvond.

De dikte van de getijde-afzettingen varieert binnen het gebied van minder dan 1 centimeter tot meer dan 10 meter.

De voor het getijdemilieu karakteristieke sedimentatie- en erosieprocessen hebben geleid tot het ontstaan van zandige slikken en prielen en tot de vorming van schorren, kreken en oeverwallen.

Aan de buitenzijde van de schorren zijn door afslag klifjes ontstaan. Het schorrencomplex grenst aan de dijken en hooggelegen oudpleistocene gronden.

De slikken en schorren zijn geomorfologisch en bodemkundig gezien nog grotendeels ongeschonden.

Op de voormalige slikken en schorren kan men de sedimentatie- en erosieprocessen, die de aanwassen met hun kreek- en geulsystemen deden ontstaan, goed reconstrueren. Bovendien blijkt er nog duidelijk de invloed van genoemde processen op het reliëf en de bodemgesteldheid.

2.2. Flora en vegetatie.

Onder invloed van de hiervoor geschetste geologische en geomorfologische verscheidenheid heeft zich, in samenhang met de diens-tengevolge aanwezige verschillen in (micro)klimaat, bodemsamenstelling en waterhuishouding, een milieu ontwikkeld dat wordt gekenmerkt door een grote differentiatie in vegetatie; er zijn meerdere (deels zeldzame) vegetatietypen te vinden die minder algemene tot zeldzame soorten bevatten.

Wat betreft de soortensamenstelling van de vegetatie nemen de in het Markiezaatsmeer gelegen schorren een uitzonderlijke plaats in binnen het schorren areaal van het Deltagebied, doordat zij gelegen zijn nabij de overgang naar de oude gronden van de Brabantse wal.

De vegetatiekundige opbouw van de schorren is als volgt.

Op de overgang van slik naar schor komt een pioniervegetatie voor, gevormd door Zeekraal en Engels slijkgras. Lager treft men alleen nog Klein zee gras en soms ook Groot zee gras aan. Hoger op het schor gaat Engels slijkgras sterk domineren, waarbij op sterk slibhoudende bodems de Zee-aster opvalt door haar uitbundige groei. De hoger gelegen oeverwallen langs de kreken in deze zones zijn begroeid met vegetaties waarin Gewone zoutmelde de dominante soort is.

In de hoger gelegen kommen bestaat de vegetatie naast Engels slijkgras voor een groot deel uit Gewoon kweldergras, Schorrenzoutgras, Lamsoor, Zeeweegbree en Gewone zoutmelde.

Van de op de schorren voorkomende plantesoorten zijn met name nog de zeer zeldzame soort Klein slijkgras en de vrij zeldzame soort Snavelruppia vermeldenswaardig.

2.3. Fauna.

Voor de avifauna van het Markiezaatsmeer zijn de voormalige slikken en schorren, die voor een deel binnen het onderhavige natuurmonument liggen van grote betekenis.

De dynamische omstandigheden leiden tot gunstige situaties voor in grote massa's voorkomende soorten lagere planten en dieren. Deze organismen dienden als voedselbron voor een aantal vogelsoorten. Deze worden hier dan ook massaal aangetroffen zoals Pijlstaart, Wulp, Bergeend, Smient, Rotgans en Wilde eend.

Als broedgebied zijn de slikken en schorren van het Markiezaatsmeer van belang voor met name Tureluurs en Scholeksters.

3. Natuurschoon.

Het natuurmonument is om zijn natuurschoon en vanwege het nog ongerepte karakter van een groot deel van het gebied van grote betekenis. De afwisseling van en de overgangen tussen de schorren en de nabijgelegen hogere gronden van de Brabantse Wal, de krenkstelsels en het open water zijn hiervoor van wezenlijk belang.

4. Ontwikkelingen in het gebied na de afsluiting van het Markiezaatsmeer.

De Markiezaatskade is in de zomer van 1983 gesloten.

Thans komt een geleidelijk proces van veranderingen op gang: de getijde-invloed in het Markiezaatsmeer is geheel weggevallen. De kans dat de hogere schorren door zout water overspoeld worden is na de afsluiting nog maar bijzonder klein. Op deze terreinen zal de komende jaren dan ook een ontziltiging optreden, waardoor de vegetatie van karakter zal veranderen. Bovendien zijn de lagere schorren en het hoogste deel van de slikken drooggevallen, waardoor zich ook daar een ontwikkeling zal voordoen die vergelijkbaar is met de ontwikkeling die zal plaatsvinden op de hogere schorren.

Hoewel de veranderingen in het abiotisch milieu een ingrijpende invloed hebben op de levensgemeenschappen in het gebied, zal het gebied in natuurwetenschappelijk opzicht en uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis blijven. De afsluiting van het Markiezaatsmeer laat immers de wezenlijke kenmerken van de bodem onverlet. Zo zullen aan brakke situaties gebonden levensgemeenschappen nog geruime tijd blijven voortbestaan en zullen bepaalde zoutminnende soorten in de verdere toekomst blijven voorkomen.

Bovendien zullen de optredende veranderingen aanleiding geven tot de ontwikkeling van waardevolle nieuwe levensgemeenschappen, terwijl de met de veranderingen samenhangende processen op zichzelf in natuurwetenschappelijk opzicht eveneens van betekenis zijn, mede voor het ecologisch onderzoek. Op de schorren zullen zich onder invloed van begrazing onder andere soortenrijke graslanden van het Glanshaververbond kunnen ontwikkelen. Waar in het voorjaar door bovengronds of ondergronds toestromend regenwater hoge waterstanden optreden, zal een vegetatie kunnen ontstaan met voor het Dotterverbond kenmerkende soorten.

Op plaatsen waar nog weinig organische stof aanwezig is (de slikken) kunnen allereerst soorten uit het Dwergbiezenverbond verschijnen. Hieruit kunnen zich later relatief zeldzame vegetaties van vochtige voedselarme duinvalleien ontwikkelen. Op plaatsen met kwel kunnen in de oeverzone onder voedselarme omstandigheden trilveenachtige vegetaties ontstaan. Bovenstaande veranderingsprocessen hebben ook gevolgen voor diverse vogelsoorten. Zo zal door het wegvallen van het getij het gebied minder van belang worden voor voedselzoekende steltlopers, terwijl het belang als hoogwatervluchtplaats voor deze groep vogels gehandhaafd blijft. Verwacht mag worden dat een aantal soorten vogels die tot nu toe niet in het gebied broeden, dat in de toekomst wel zullen doen. Hierbij kan met name gedacht worden aan weidevogels en vogels die in riet, rietruigte en struwelen broeden. Voorts zal het gebied naar alle waarschijnlijkheid ook van belang worden als (broed)gebied voor Aalscholvers, reigerachtigen en verschillende roofvogelsoorten.

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is mede van belang om bovenstaande processen ongestoord te kunnen laten verlopen.

5. Begrenzing.

Het staatsnatuurmonument wordt aan de zuidzijde begrensd door de buitenteen van de dijk rond de Hogerwaardpolder enerzijds en de grens van het beschermd natuurmonument anderzijds.

De westgrens wordt gevormd door de buiten het staatsnatuurmonument gelegen Markiezaatskade.

De noordgrens wordt bepaald door de Molenplaat, waterscheiding en de Bergse Plaat, welke elementen vooralsnog buiten het staatsnatuurmonument zijn gehouden.

De oostgrens valt samen met de westgrens van het beschermd natuurmonument.

6. Gebruik en beheer.

Het te voeren beheer in het natuurmonument dient deel uit te maken van een samenhangend beheersbeleid voor het gehele Markiezaatsmeer, waarvoor de hoofdlijnen binnen de Bestuurlijke Commissie Markiezaat zijn opgesteld. Verwezen kan worden naar de Beheersvisie Markiezaatsmeer van het Staatsbosbeheer en het Inrichtings- en beheersplan voor de korte termijn, van een werkgroep die ressorteert onder de Bestuurlijke Commissie Markiezaat.

Verder zal een beheersplan voor de lange termijn door de toekomstige beheerder dienen te worden opgesteld. Daarin zullen ook voorstellen kunnen worden gedaan voor extensief recreatief gebruik. Vooralsnog zal ten aanzien van de recreatie een terughoudend beleid gevoerd worden teneinde de veranderingsprocessen zo ongestoord mogelijk te laten verlopen.

Op nader uit te werken plaatsen zal vanaf de kant sportvissen worden toegestaan. Watersportrecreatie (waaronder surfen) zal niet worden toegestaan. Het waterbeheer van het gebied zal in principe geheel worden afgestemd op het interne beheer van het natuurgebied.

7. Waterstaatkundige werken.

De waterstaatkundige werken zullen met het oog op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied op de hierna aangegeven wijze worden uitgevoerd.

- In het gebied worden geen leidingen gelegd.

Een uitzondering vormt het leggen van tijdelijke persleidingen in het noordelijk deel voor het transport van baggerspecie, zoals dit op de bijgevoegde werkenkaart is aangegeven.

Deze leidingen worden verwijderd zodra de berging van specie afkomstig uit het Bathse Spuikanaal en het bufferbekken voltooid is.

- Werkverkeer in en door het gebied is alleen toegestaan voor zover het betrekking heeft op de aanleg van persleidingen, het uitvoeren van peilingen en metingen en andere werkzaamheden die hiermee direct in verband staan.

- Specieberging kan plaatsvinden ter eventuele opvulling van de voormalige zandwinplaats ten oosten van de Kreekraksluizen en ter eventuele opvulling van het recentelijk ontstane diepe stroomgat ten gevolge van verzakking en doorbraak van de Markiezaatskade. Verder zal binnen het staatsnatuurmonument specieberging alleen mogelijk zijn in een depot dat aansluit aan de zuidoostkant van de Molenplaat. Indien hier specie wordt geborgen, zal niet verder en niet hoger geborgen worden dan op de werkenkaart (kaart 2) is aangegeven.

- Indien -

Indien specie geborgen wordt in de voormalige zandwinplaats en in de eerdergenoemde stroomgaten geschiedt dit zodanig dat de waterdiepte, rekening houdend met een eventuele afdeklaag, na inklinking van de baggerspecie niet minder bedraagt dan die van het aangrenzende gebied en nooit minder dan 2 meter. Er wordt naar gestreefd de specieberging in de voormalige zandwinplaats en in het stroomgat af te dekken met een laag zand van ca. 1 meter. Tijdens het opvullen van de gaten zal er voor gezorgd worden dat het ingebrachte materiaal zo weinig mogelijk kans krijgt zich te verspreiden. Hiermee zal rekening gehouden worden bij de eventuele aanleg en constructie van persleidingen. Om verstoring zo klein mogelijk te houden worden de putten zo mogelijk in een eenmalige operatie opgevuld.

- De strook tussen de Markiezaatskade en de hoogspanningsleiding is als lokatie voor specieberging uitsluitend acceptabel als alternatief voor de Bergse Plaat indien op de andere lokaties onvoldoende specie geborgen kan worden en de functie van natuurgebied voor het gebied langs de kade behouden blijft. Over de eventuele vorm en uitvoering van deze speciebergingslokatie zal nader overleg met Rijkswaterstaat worden gepleegd.
- Winning van zand en andere specie is binnen het staatsnaturomonument niet meer toelaatbaar.
- De uitvoering van werkzaamheden ten behoeve van de Markiezaatskade, zoals de inzet van vaartuigen, zal zo dicht mogelijk bij de kade plaatsvinden. De Markiezaatskade zal zodanig worden afgewerkt, ingericht en opgesteld dat deze uitsluitend toegankelijk is voor fietsers en voetgangers en voor verkeer ten behoeve van het beheer en onderhoud van de kade.
- Mocht in verband met nu nog niet te voorziene ontwikkelingen wijziging van het in deze paragraaf geformuleerde beleid ten behoeve van behoud of ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden van het Markiezaatsmeer gewenst blijken dan zal daartoe door de Minister van Landbouw en Visserij, respectievelijk de Ministers van Landbouw en Visserij en van Verkeer en Waterstaat gezamenlijk, indien het waterstaatkundige werken betreft, kunnen worden besloten.